

**LANDDISTRIKTERNES
FÆLLESRÅD**

Landdistrikternes Fællesråd
Rådhusgade 100
DK-8300 Odder
Tlf.: 61 313 636

Email: mail@landdistrikterne.dk
www.landdistrikterne.dk

CVR: 20257180

Dato: 15.03.2023

Enhed: Sekretariatet

Sagsbehandler: SLB

NOTAT

Opfølgende notat vedr. landdistriktsudvikling pba. møde mellem Landdistrikternes Fællesråd og Udvalget for Landdistrikter og Øer

Hermed fremsendes et opfølgende notat på baggrund af mødet mellem Landdistrikternes Fællesråd og Udvalget for Landdistrikter og Øer den 22. februar 2023. Notatet indeholder følgende punkter:

1. En planlov, der understøtter udvikling i landdistrikterne..... 2
2. Digital infrastruktur..... 3
3. Vedvarende energi og lokal opbakning..... 6
4. Uddannelse..... 8
5. Finanslov for 2023 8

1. En planlov, der understøtter udvikling i landdistrikterne

Planlovens nuværende udformning sætter begrænsninger for udviklingen i landdistrikterne. Selvom der med tiden er sket mindre lempelser af planloven – blandt andet i den seneste planlovsaftale – så begrænser den stadig nye former for bosætning og erhverv i landdistrikterne. Derfor er der behov for grundlæggende ændringer af planloven, så den er tilpasset nutidens landdistrikter.

1.1 Omplacering af boliger i det åbne land.

Når der i dag nedlægges boliger i landzone, kan der stort set ikke opføres nye boliger i landzone, medmindre der aktuelt ligger en bolig. Det betyder for det første, at hvis der fjernes en bolig (uden at der samtidig gives byggetilladelse til en ny bolig same sted), så forsvinder byggeretten. Derfor er der gennem mange år blevet færre og færre bygningsmatrikler i landzone i Danmark. Samtidig må man ikke flytte en dårlig beliggende bolig fra ét sted til et mere attraktivt sted. Det er et benspænd for opdateringen af den samlede boligmasse i landdistrikterne, så den bliver gjort mere attraktiv for mulige tilflyttere. Skal den grønne omstilling lykkes, så er det samtidig helt afgørende, at man lokalt i kommunerne får mulighed for at omplacere boliger i det åbne land (landzone) og ikke blot nedrive boliger, når der skal placeres store energianlæg. Det er ikke mindst væsentligt ift. at sikre lokal opbakning til den grønne omstilling, da det ellers vil nedskalere lokal samfundet og fjerne befolkningsgrundlaget for flere vigtige servicefunktioner.

1.2 Ændret anvendelse og tilbygninger af bygninger i landzone.

Der er fortsat behov for at løse op for anvendelsen af bygninger i landzonen og samtidig skabe bedre muligheder for tilbygninger – både for erhverv og ny bosætning.

I dag opleves planlovens §§ 35-37 som en hæmsko for at skabe flere boliger i den eksisterende bygningsmasse samt etablere nye erhverv i landzoner. Det skyldes, at kommunerne kun kan give landzonetilladelse til at indrette flere boligenheder i en eksisterende bolig eller oprette en virksomhed i en tidligere driftsbygning, hvis det sker uden til- og ombygning i væsentligt omfang. Denne bestemmelse er med til at fastholde en ældre bygningsmasse på landet, som med fordel kunne fornyes og gentænkes med afsæt i nutidens forventninger til at drive erhverv og skabe nye boformer.

1.3 Bedre rammer for bygge- og bofællesskaber samt udnyttelse af funktionstomme bygninger.

Nedlagte landbrugsejendomme eller industriejendomme, som for længst har udtjent sin funktion er oplagte at omdanne til f.eks. bofællesskaber for derved at skabe ny bosætning i landdistrikterne.

Det kræver dog, at der skabes bedre rammer for at planlægge for bygge- og bofællesskaber samt skabe bedre rammer for at udnytte udtjente bygninger. Derfor bør der i planloven indføres mulighed for, at en kommune i en lokalplan kan planlægge for bygge- og bofællesskaber ved f.eks. at kunne reservere en grund eller en ejendom til bygge- eller bofællesskab, ligesom det i dag er muligt i forhold til

almene boliger. Dertil bør man af hensyn til at gøre det nemmere at omdanne nedlagte landbrug til flere boliger udarbejde en vejledning for, hvilke muligheder der er, og hvordan det kan gøres.

1.4 Manglende fleksibilitet mellem land-, byzone og nybyggeri.

I dag må der ikke ligge landzoneområder mellem den eksisterende byzone og nybyggeri, idet byudvikling som bekendt skal ske i tilknytning til eksisterende byzone. Det betyder, at den nuværende zoneinddeling ofte er en barriere for at kunne lave meningsfuld byudvikling med afsæt i specifikke lokale behov. Derfor bør kravet om zoneinddelinger blødes op, således at landsbyernes attraktivitet og naturkontakten besvares i takt med, at nybyggeri etableres.

1.5 Mere fleksibel landsbyafgrænsning.

Den nuværende landsbyafgrænsning kommer flere steder til at spænde ben for målsætningen om at skabe en større integration af bolig og erhverv på landet. Det vil være givtigt for udviklingen på landet, hvis der er større fleksibilitet i forhold til at udvide landsby-afgrænsningerne til at forløse projekter med stedspecifikke kvaliteter – eksempelvis omdannelsen af en gård til flere boliger med tilknyttede erhverv. Derfor bør der iværksættes tiltag, som skal sikre en mere fleksibel landsbyafgrænsning i respekt for et områdes stedspecifikke kvaliteter.

1.6 Flere sommerhuse, herunder med fokus på bæredygtighed.

Der bør gives tilladelse til at etablere flere sommerhuse rundt om i Danmark. Der skal være mulighed for at udlægge både små eller store sommerhuse ud fra en kommunal vurdering. I tillæg hertil bør der gives tilladelse til at etablere flere bæredygtige sommerhuse for at imødekomme efterspørgslen og tiltrække turister med interesse for bæredygtig turisme.

2. Digital infrastruktur

I dag er der stadig tusindvis af danske husstande og virksomheder særligt uden for de større byer, som ikke har adgang til lynhurtig internetforbindelse. Bredbåndspuljen er med sine årligt 100 mio. kr. netop etableret for at undgå digitale A- og B-hold, og det er derfor vigtigt at fastholde midlerne til Bredbåndspuljen fremadrettet.

Derudover har Landdistrikternes Fællesråd to forslag til, hvordan Bredbåndspuljen med fordel kan ændres for at sikre, at vi får de sidste adresser løftet ind i den digitale fremtid.

2.1 Ændring af kriterierne for Bredbåndspuljen

I 2021 blev størstedelen af Bredbåndspuljens 100 millioner kroner tildelt projekter i Region Hovedstaden.¹ Hovedstadsregionen fik i alt 39 mio. kr., hvilket udgør knap 40 pct. af de samlede puljemidler. Det gennemsnitlige tilskud pr. adresse var på 36.648 kroner, hvilket også udgjorde det højeste tilskud på tværs af alle

¹ <https://sdfi.dk/Media/637907020988196677/Faktaark,%20BBP%202021-3.pdf>

regionerne. Samme mønster så vi året efter i 2022.² Selvom det samlede tilskud her er størst i Region Midtjylland, så er det i Hovedstaden, at der er klart det største gennemsnitlige tilskud pr. adresse på ca. 48.000 kr. Til sammenligning er det kun ca. 18.500 kr. i Region Sjælland og ca. 25.500 kr. i Region Syddanmark. I 2022 har hele 976 adresser ovenikøbet fået afslag på tilskud i bredbåndspuljen.³

Derfor bør Bredbåndspuljen tilpasses, så yderkommuner, landkommuner og mellemkommuner får bedre vilkår.

Bredbåndspuljens aktuelle udformning gør, at boliger beliggende i en landzone i en bykommune, som primært er tilfældet i Region Hovedstaden, er helt sidestillet med boliger beliggende i et landzoneområde i en yder-, land- eller mellemkommune. Det vil med andre ord sige, at en bolig i landzone i bykommune får det samme antal point i Bredbåndspuljens pointmodel som en bolig i en landzone i eksempelvis en yderkommune.

Problemet opstår i den situation, hvor borgerne i hele landet søger for mere end de 100 mio. kroner, som der er i Bredbåndspuljen. Her kan resultatet blive, at det er boliger i tætbefolkede områder som Region Hovedstaden, som løber med midlerne på bekostning af boliger i de mere tyndtbefolkede kommuner særligt i Jylland.

Når man overordnet ser på markeds kræfternes udfordringer med hurtigt bredbånd i hele landet, så bør der være en prioritering efter de kommunetyper som er mest udsatte, frem for en ligestilling, hvor eksempelvis landzoner i bykommuner er ligestillet med en landzone i en yderkommune, som ovenfor bemærket.

Udrulningen af bredbånd er mere udfordret i yder-, land- og mellemkommuner, hvor der i hele kommunen er længere mellem husene og dermed længere mellem de kommercielt attraktive bredbåndprojekter.

I bykommuner hvor størstedelen af boligerne tæt, kan der naturligvis være få områder med boliger der ligger i en landzone. Men som bemærket vil der i de bykommuner generelt set være en bedre økonomi i projektet for bredbåndsselskaberne til også at påtage sig opgaven med at dække de få landzoner i bykommunerne - enten helt uden statsstøtte eller hvor projekterne får færre point i Bredbåndspuljen, så det er bedre svarende til graden af udfordringerne i kommunerne.

Tilpasningen af Bredbåndspuljens kriterier er nem at foretage. Ved blot at differentiere pointene i Bredbåndspuljens pointmodel efter kommunetype som en given bolig i en landzone ligger i, kan den skitserede udfordring løses.

Derfor foreslår Landdistrikternes Fællesråd, at:

- Flest point til projekter i landzone i yderkommuner.

² <https://sdfi.dk/Media/638066157374863694/BBP2022%20alm%20ordning%20-%20Fakta-ark.pdf>

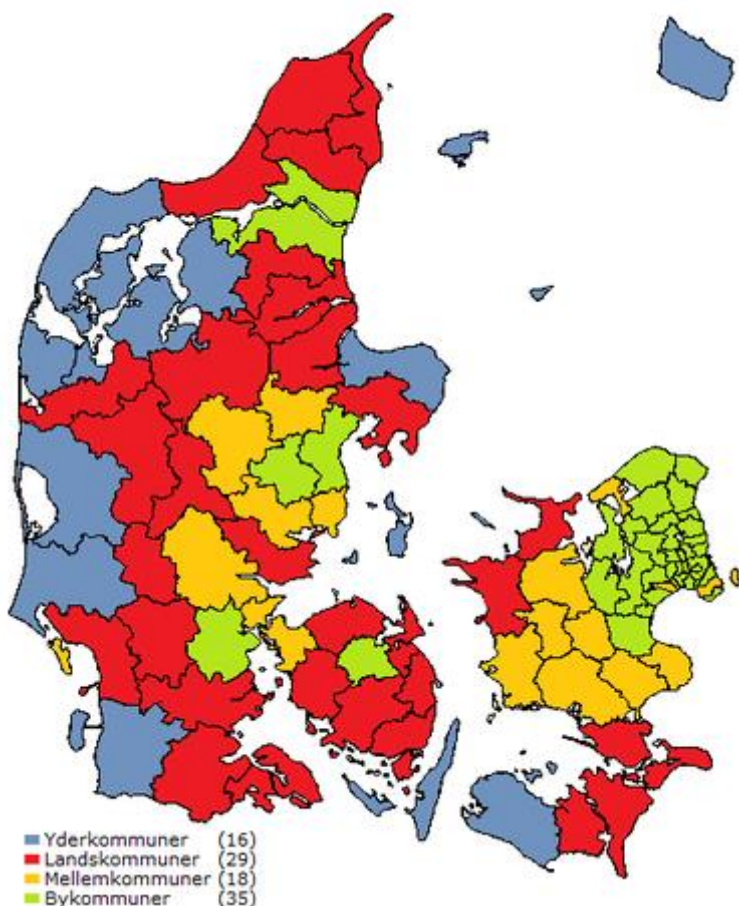
³ I alt 2.447 adresser fik tilskud til etablering af bredbånd i 2022.

- Lidt færre point til projekter i landzone i landkommuner.
- Endnu færre point til projekter i landzone i mellemkommuner.
- Færrest point til projekter i landzone i bykommuner

Denne løsning svarer til, hvordan Bredbåndspuljen var indrettet, inden den blev tilpasset i 2020. Denne tilpasning har nu vist sig ikke at være fair for den fremtidige fordeling af puljens midler, hvor målet jo netop er at sikre, at midlerne går til de egne af landet, hvor udfordringen er største – og det er altså ikke i bykommuner, uanset om de også har landzoneområder.

Landdistrikternes Fællesråds forslag har taget udgangspunkt nedenstående opdeling af kommuner i Danmark, hvor det er tydeligt, at de fleste af kommunerne i Region Hovedstaden ikke bør få samme point sammenlignet med yder-, land- og mellemkommunerne i andre regioner.

KOMMUNEINDELING EFTER KOMMUNETYPE

2.2 Øget medfinansiering for bredbåndsudbydere

Når midlerne i Bredbåndspuljen i dag fordeles, indgår der er en medfinansiering fra bredbåndsudbyderen på minimum 4.000 kr. pr. adresse jf. § 12, stk. 3 i bekendtgørelsen for Bredbåndspuljen.

Et forsigtigt skøn fra branchekyndige lyder, at etableringen af bredbånd for en gennemsnitlig husstand koster en udbyder mellem 20.000 – 30.000 kr. på kommercielle vilkår. Derfor er de 4.000 kr., som udbyder som minimum er forpligtet til at betale jf. bekendtgørelsen for Bredbåndspuljen meget lavet sat.

Det bør være i almen interesse, at Bredbåndspuljens 100 mio. kr. omfatter flest mulige husstande, hvorfor det er formålstjenesteligt at kigge på den medfinansiering, der kræves af udbyderne. Dertil er det forskelligt, hvor mange penge de enkelte aktører geografisk set anvender til medfinansiering. Derfor er det en skævridding i, hvor stor den statslige støtte ender med at være til hvert område. Simplethen fordi, at aktører landet over bidrager vidt forskelligt.

Derfor foreslår Landdistrikternes Fællesråd, at:

- Udbydernes medfinansiering til bredbåndprojekter under Bredbåndspuljen hæves fra nuværende minimum 4.000 kr. pr. adresse til minimum 20.000 kr. pr. adresse.

Hvis en sådan justering gennemføres, vil der frigives flere midler i Bredbåndspuljen til at få de resterende adresser koblet på et hurtigt bredbånd.

3. Vedvarende energi og lokal opbakning

Hele Danmark står overfor et fælles ansvar for at få omlagt sort energi til grøn energi, men det er landdistrikterne, der fortrinsvist skal lægge jord til vindmølle- og solcelleparker samt biogas- og Power-to-X-anlæg. Det risikerer at få store lokale omkostninger og svække sammenhængskraften, hvis ikke regeringen og Folketingets partier tager landdistriktsborgerne seriøst i processen. På mange måder er den lokale opbakning selve forudsætningen for, at den grønne omstilling kan blive en succes.

3.1 Grøn energi skal udbygges på demokratiske principper

Borgermodstand mod vindmøller og solceller har i de seneste år været en af de største udfordringer i forhold til at realisere VE-anlæg. Det er afgørende, at de berørte lokalbefolkninger bliver en del af processen fra dag ét, idet det er forudsætning for opbakning og dermed en forudsætning for, at projekterne kan realiseres.

Derfor foreslår Landdistrikternes Fællesråd at:

- Prioritér kommunale udpegninger fremfor statslige udpegninger i videst muligt omfang, idet kommunerne har erfaringen og lokalkendskabet til at indgå i dialog med de berørte aktører.

- Opstil klare procedurer for, hvordan de berørte lokalområder bliver en aktiv part i processen og indgår i tæt samarbejde med kommune og udvikler om planlægning af energianlægget. Det bør bl.a. være en forudsætning, at der har været en forhåndsdialog med de berørte lokalområder, så borgerne får reel medbestemmelse og medindflydelse i projektets udformning.
- Etabler et uvildigt videns- og rådgivningscenter, der skal vejlede og rådgive landsbyer og kommuner om etablering af VE-anlæg og best practice.
- Omplacering af boliger i det åbne land (landzone). (omtalt tidligere)

3.2 Lokale gevinster skal skabe opbakning og forankring

Jorden i landdistrikterne vil i de kommende år opleve en enorm værditilvækst, hvis firedoblingen af produktionen fra sol- og vindenergi på land bliver en realitet. Det kan blive afgørende for at reducere modstanden og skabe bedre rammer for landdistriktsudviklingen i Danmark, hvis Folketinget følger sine ambitioner op med handling og sørger, at værditilvæksten også tilfalder lokalsamfundene og ikke kun - som nu - energiproducenterne. Det kræver en konkret model for fordelingen af gevinsterne.

Derfor foreslår Landdistrikternes Fællesråd at:

- Indfør en model for lokale gevinster, hvor projektejere – årligt – skal betale 10 pct. af produktionsværdien til lokal udvikling. Midlerne kan med fordel gå til en lokal fond, som udmøntes i et partnerskab bestående af lokale borgere, kommune og foreninger.
- Udvid den nuværende VE-bonusordning således, at en husejer får ret til 0,2 pct. af produktionsværdien fra alle vindmøller, der er inden for 10 x vindmøllehøjde eller solcelleanlæg, der er inden for 200 meter. Dertil bør der indføres en ny eller tilsvarende kompensationsordning for naboer til bl.a. PtX-anlæg og transformerstationer, hvis de placeres midt i landzone.⁴
- Genindfør køberetsordningen på minimum 20 pct. af energianlæggets anlægs-kostpris.
- Udbred muligheden for lokaldemokratisk ejede energianlæg, som fx energifællesskaber.

3.3 Nye grønne arbejdspladser i landdistrikterne

Danmark skal bibeholde sin styrkeposition inden for vind og udnytte potentialerne inden for sol for på den måde at sikre, at de nye grønne arbejdspladser forbliver på lokale hænder. Lige nu er danske såvel som europæiske producenter af grøn energiteknologi presset af ulige konkurrence fra bl.a. Kina på grund af handelspolitiske rammer og statsstøttepraksis. Derfor er det vigtigt, at der fra europæisk og dansk side iværksættes tiltag, der sikrer arbejdspladserne.

Derfor foreslår Landdistrikternes Fællesråd at:

⁴ Alternativt skal der ydes erstatning for værditab ved transformerstationer, på lige fod med højspændingsmaster, vindmøller og solceller.

- Udrulningen af vedvarende energi skal tage hensyn til, at arbejdspladserne forbliver på danske og allerhelst lokale hænder. Det kan bl.a. ske ved at stille krav til CO₂-udledning fra leverandører til de kommende danske energiprojekter. Samtidig bør virksomhedernes sociale ansvar også vægtes langt højere i udbudskravene. Det gælder fx virksomhedernes ansvar for at tage lærlinge og bidrage til at flere unge tager en erhvervsuddannelse.
- Nye PTX-teknologier skal i videst muligt omfang placeres tæt på, hvor energien produceres. Det skal ses i lyset af, at elnettet aktuelt ikke har kapacitet til at transportere store mængder af energi over længere afstande. Placering af PTX-anlæg tæt ved, hvor strømmen produceres eller i-land-føres kan styres via regulatoriske rammer f.eks. indenfor tarifiering.

4. Uddannelse

4.1 Velfærdsuddannelser i hele landet

Landdistrikternes Fællesråd er kritisk over for, at man slækker på de decentrale uddannelsesambitioner ved at undtage velfærdsuddannelserne i udflytningsplanerne. I landdistrikterne er der store rekrutteringsudfordringer og undersøgelser viser, at de regionale uddannelser er afgørende for rekrutteringen af medarbejdere lokalt. Derfor skal udflytningskravene gælde på alle typer videregående uddannelser.

4.2 Ungdomsuddannelser og erhvervsuddannelser

Der er fortsat et udestående behov for at sikre de rette økonomiske rammer for mindre gymnasier og erhvervsskoler i land- og yderkommunerne. Det er afgørende, at økonomien forbedres, så der sikres gode uddannelsesmuligheder i hele landet. Det er både et højere tilskudsniveau og især en større ændring i tilskuds- og taxameter-systemet, som skal sikre mod, at mindre uddannelsesinstitutioner og ungdoms- og erhvervsuddannelser lukker.

På langt sigt bør der også tænkes i at knytte nye uddannelsesstilbud på allerede eksisterende uddannelsesinstitutioner, hvor der i dag ellers er store afstande mellem de udbudte ungdomsuddannelser. Dette vil sikre bredere geografisk dækning af bæredygtige ungdoms- og erhvervsuddannelser.

5. Finanslov for 2023

Landdistrikternes Fællesråd har følgende ønsker til en kommende finanslov for 2023:

5.1 Landsbyfornyelse

Siden 2013 har der været afsat midler til at forskønne og udvikle mindre byer i landdistrikterne (Puljen for Landsbyfornyelse). Midlerne kan efter en fordelingsnøgle søges hjem af kommuner til bl.a. nedrivning, områdefornyelse, klimaskærmsrenovering og opkøb af ældre ejendomme.

Midlerne har været afgørende ift. at skabe forskønnelse rundt omkring i landet og har samtidig højnet boligstandarden i landdistrikterne. Desværre er der fortsat et stort antal nedrivningsparate huse i landdistrikterne, og mange landsbyer der trænger til områdefornyelse, hvorfor det er afgørende at tilføre flere midler til puljen. Landsbyfornyelsesmidlerne bør derfor øges fra de i finanslovsudspillet for 2023 foreslået 100 mio. kr. årligt til 330 mio. kr. årligt, som foreslået af det tidligere regeringsnedsatte Udvalget for Levedygtige landsbyer.⁵

5.2 Bredbåndspuljen

Jf. afsnit 2 er der fortsat behov for at videreføre midlerne fra bredbåndspuljen, så endnu flere danskere løftes ind i den digitale fremtid. Hvis Danmark også i fremtiden skal være et digitalt foregangsland, så kræver det, at de sidste adresser med bolig og virksomheder har adgang til stabilt og lynhurtigt bredbånd.

5.3 Fuldt landevejsprincip

Færgetransport til de små øer og ø-kommunerne er af væsentlig betydning for at bevare sammenhængskraften mellem fastlandet og øerne. Samtidig har det stor betydning for at bevare et velfungerende og levende helårssamfund på øerne og for øboernes mulighed for at drive virksomhed, herunder især turisterhverv. Flere ø-borgmestre har i den forbindelse tilkendegivet, at de ser færgetakster som den største barriere for udvikling af øerne. Det samme tilkendegives fra de mindre øers lokale organiseringer. Og det kan betale sig at nedsætte færgetakster, for investeringen i lavere takster giver konkret afkast i form af ny udvikling på øerne – både hvad angår bosætning, turisme- og erhvervsudvikling. Det er konklusionen i en ny [evaluering](#) udgivet af Indenrigs- og Boligministeriet.

For at understøtte og fremme de danske øers udvikling mener Landdistrikternes Fællesråd, at der bør indføres et fuldt landevejsprincip. Det betyder, at det skal koste det samme beløb at rejse den samme strækning til søs som på landevejen hele året, og at staten som følge heraf yder tilskud til kommuner til at dække de ekstra omkostninger, der er forbundet med færgedriften. Indførelse af Landevejsprincippet er opgjort til at koste omtrent 45 mio. kr. om året.

5.4 Støtte til ugeaviser

De lokale ugeaviser er vigtige for sammenhængskraften, nyhedsformidlingen og lokaldemokratiet i de danske landdistrikter og lokalsamfund. Desværre er ugeaviserne stærkt pressede af faldende annonceindtægter, stigende omkostninger og tech-giganternes årelange udhuling af markedet.

Selvom der har været politisk enighed om en ugeavispulje først i 2018 og sidenhen i 2022, så har ugeaviserne stadig ikke set skyggen af midler. Derfor opfordrer Landdistrikternes Fællesråd på lige fod med Danske Medier til, at den ugeavispulje der blev aftalt med mediaaftalen i 2022 implementeres hurtigst muligt. Hvis først puljen implementeres fra 2024 risikerer vi at se endnu flere lukninger af lokale ugeaviser.

⁵ <https://www.regeringen.dk/media/5087/anbefalinger-fra-udvalget-for-levedygtige-landsbyer.pdf>